

ЭБЭРДЭЛИЙНИЙТ!

Чурагчы улууһун дьахталарын уонна улус депутаттарын Сэбиэтин аатыттан ыҥыраты билингэ-көрүүгэ уһууар, олох кинг аартыгар сирдир, күндү дьоммутун, үлүүсүт бары учууталларын истинник-истииник эбүргүлүбүт!

Бийишлэы үөрэх дьылылар улуустуг үрдүктөн 27 оскулааа 3700-тэн таха оо үөрөсөт, кинилөрү 518 учуутал билин кизг аартыгар улулар.

Улуус даяалтата үөрж хааныстыбага үрдүүрүз, сапаттан сана таһамта тахсырыр бары өттүгүн өйөөн, үлэни тэрийөн килз. Ол курдук, үөрж тэрийгизирин саатардан, туспаран онорууга улуустан сылтага үп-хаңчы көрүлүр. Бийиш Арыылаах орто окуушталыгар халыпталынай өрөмүөн үлэз ытпалдынна. Улахан Күүлгэ, Мырылаа окуушала-саадтар туугулура түмүктээн үлэз киририктэзэ. Бийиыгы үөрж дыйлан көрөс улуустагы гимназия сага окуушала аһын тэлгөчү аста. Катар сылга болгону окуушталыгар окуушала-саад туугулура былантнанар. Бу араас

хайгсхалаах үлд-хамнаас барьта үерх хааныгсбата тутсарын туһутар ыгтыгларын сорук быһыгынан өйдүөх тустаахпыт.

Бийиыгы үөрэк дыйын сүүрү уратынан биір дойдулаахтыг, сахалыы суругу-бичиги түртүтээн, дингист-учунай Семен Андреевич Новгородов төрөөбүт 125 сылыгар, "Сахалыы сурук-бичик" дигэн бастаны буукубаар тахсыбыта 100 сылыгар азанан улахан дьахаллар ытыллыахтара.

Оскулдаа үерээр сүүлэр – хас биридн килиээс олохун саамай дьонун сууталаах кэмтөрө. Үөрэтнн үөрэнсөччилэртэн, учууталартан уонна төрөгүттэртэн тулууру, дьулууру, кыһамныны уонна бой-бойго испит сыйыһаны эрээр сыраллаах үтэ. Хас бириднн учууталга айымнылаах уруктары, үөрэнсөччилөр улахан максалларын, үлөкү үрүлүктэн-үрүлүк ситиһинилэри баһарабыт!

А.Т. НОГОВИЦЫН,
Чурашчы угуу буу баһылыга,
Я.П. ОКОНЕШНИКОВ,
тарын Сэбитин преждателэ.

Үйзмүүн - үтүө үзэс

БУЗУЛУК КУОРАККА ИВАН ВИНОКУРОВКА АНАММЫТ ДЬАҔАЛ

Алтынны 5 күнүтэр, учуутал күнүн көрсө, Оренбургскай уобалас Бузулук куоратыгар саха кинигин үрөтө долгулар борт сэрэк тэргэһин буулан ааста.

Бу күн Бүзүлүккаагы гуманитарнай-технологический институтта белент психическай деятель, общественник Иван Николаевич Винокуров сырдык аштыга сүтүрүйдүр мемориальнай дуоска аныгылыкта үрдүк тэрөөнилик аста. Балне дыналга Москва кураат Сава сириндеги погребельниктан Л.М. Яковлева, СП сиреа министрисиботин үлүгиз, историкан даярктаагына, Иван Николаевич бир дойсулаага М.Е. Друзьяноуока Чурагына улууту дыналттыган балыныт салбууагына И.К. Матвееманга тэгэ Бүзүлүк куорат дыналтпа, общественнога устудуоннар кытына.

BUYER'S

Санаган эгэр буоллахха, Иван Николаевич Винокуров Чурапчы Арыллардьыттан төрүттөөх, Гражданскай революция сылларыгар Сибирскэй армия кэскилэтигэр ытык иһин талоро сылтан Булуудаагы уезд 5-с аittaах этэрээтин хамандьырынан, ол кэниэ нуруодунай үөрэхтэһин салайааччытыгар тийи үлэтээн, бу куорат сайдытыгар түө кылаатын килерсэбит кинигэн булар. Бүгүн Булуук куорат төрүттэммитэ 280 сылын бөлөһүмүр үбүлүйдөөх дыахалларыгар кэни ааппа дуорончы ааттамыгыттан үйүтүсүмүбүтүтээн билим, биер дөйүк ахара, махталбыт муура сүүс. Булуук куоракка Иван Николаевич Винокуров үлүсэбит сыллары архылы матырыйалларыттан булан үлүсэбит кинигэн кыраайы үөрэтэр музей дүрүктэ.

р-р А.М. Лубенен бусар. Александр Михайловича Чугагны улууһун диакатага И.Н. Винокуров аатын үйэтигингэ үлэллэрин иһин улуус бонустунай грамотатын уонна үрүл көмүс белигин тутардылар.

Күн бүгүн үйзигийгз улахан үл
ыгыттар. Ол курдук, бийиги бийр
дойдулаахыгз, бодон Государственный
депелъ саа нуруотун туһутар асаабаг
кыһамнытын уурбут, кээг биһигеэ-
көрүүтөк, оччотоску үөрөтөр суук саа
нуруотун үөрөтөк сирсэбит, нуруотун
дыһаһын туһутар туруулаһыгз бийр түмөк
туһутар чулуу кыһабыт Иван Николаевич.
Венюковс запын көгү тутта ааһыһыгз.

Надежда БОРИСОВА

Бийнхэ сүрүйаллар

ХАДААР ЭБЭЭЛЭРЭ -- СОЧИГА

Икэн сэлэмдэгтэ Хадар эблэрэ Санкт-Петербургта уоша дойдубут тэбэр сүрбэр – Москвада аштына күүлэйдэн кэлбиггэрэ, Елена Мальшева “Жить здорово” программатыгар кыгтан кэлбиггэрэ. Күлүн илэн, аны икэн сэлэмнэн Сочига барар туһууан күсүлүшиггэрэ. Бары этэнгэ сэлдэн, икэн сэлэмдэгтэ күсүлүшиг бага сангалара туулан, Хадар юбилейн баһылыгын солбууааччы С.Н. Петрова сэлэмдэгтэах байын билиэн айһын 20 күнүгэр 14-дү буһын атырбыт курортараах, олимпийскай историлуах Сочига көтүбүт.

Москва куорат Внуково аэропордугтан Сонига дүрүн икэи антаар чаас устата көтөн тинийдибит. Салтым үс чаас юрүгө айланан Сони куорат үс улахан оройуналарыттан биридиргээр – Лазаревский оройунулар баар “Анвора” санаторийыгар тинийдибит. Барыбын икэи этээстээк сайынты дүлөдүргөз алектостулар. Бириди хасо иккэн булган ордубут. Устулбууалара олох үчүгэй, күнгө үстө тулбуг аспыткан аһыс сапыгытыбыт.

Дээ, динчин жүр айыгдалах дайду! Үйебитигэр корбогто илгэрэһинэй олпут-мастыг өлгөмнүк үүмүтүн көрөн сохгубут. илгэр, килгэс, палыма уода. Үрдүк да үрдүк хайаллардах. Сони Хара Муорына баһа, 145 юлто-мөстүр тэнийб сылар. Суоллара олох үчүгэй, култой виржик. Ону "Сервизий" диил аатыллар. Дээ, эрмөтүн кэли куттанар сузла.

Тийвийг күүмүүтүр, түүн үс чаастан кыргыныссаны туоран Абхазияга айланалтыбыт. Гагра, Пиндмиз куораттарга сырыттыбыт. Аара, хайа хатчаанын быыныгар Сталин дачнуга баар эбит. Хара муора ууга эмгэх буолан муора чулаһыгар хас да дачаах үһү. Билигин ол дачага И.В. Сталин атынан музей-дыагыт буолан турар. Оноо правительство сылдан барар эбит. Туристары сырытыннарсаңгар, Абхазия национальнйй парктаргар Голубое усуля Ринка куелетарга сырыттыбыт. Наһаа көрө көстүлүк сирдэр. Ууга сүмө ыраас, дачагар, оино элбэх баайы балык үөсүүр үһү.

Аян дотдуга саямай улахан хайа хаспадар Ново-Афонский пещерара сырлытбыл. Бу пещераны 1966-сыллаараа 16 саястах уол оор аян бастан булбут эбит. Билегин каппи онно директоринен устунир. 1967 сылтан анал экспедицияны эргилген, пещераны тутсаров онготорн дьон сылтанан, кэрэн айлар сырлара булбут. Улуга – багтраа

күлөмүштүр, хас да саалалаах, күлөртүрөх, хайалардах. Салтына + II кыраадыска тигилээр. Манна манна, от куох, кугас оттоох, кылылары санатар араас быһыылаах-таһаалаах истискою үөскүүр. Ол курдук айылга ураннык чочуйбут табытын, обиксийонтуун көрөн астыныһыбыт. Сорох сүлөөрүн кытынан

үчүгэйлик кестер. Хайа үрдүгү – 2320 метрге эбит. Саамай оройугар тийишбилегэр, айылда билигини хаарзаны, тыдлыган көрүстү.

Социал курулгун элбэх сирэ эбит. Костүүтэ хапчаммит уралы костүү! Бастакы курулгунтэ үбүө карыууһунука тахса сырыттыбыт. Сылдыбыт сирбит айыи натуральнай мүүт, сыр, винохрутан баттамтаммит кыһыл арыгы амсагылаар. Турист бөбө сыгдан аһар сирэ эбит. Итин тэпэ латино-американсай кенсери карон дуоһуа салы-анныбыт. Вокалытай-инструментальнай ансамбль тохорууттан ырыалары иһитибит. Перуттан сыдыаалар эбитэр да, нууччалыы үчүстүлүк санараллар. Ону сүгэ адытарнардунай үлүү ансамблларын кенсериэр сырыт-тыбыт.

Сыңарыбыз тухары арнахпак күндөй турат. Онда булар, нана үчүздөй күүздөй, дүшүя сынынан келишет. Оруска билигини салган ишпо сыңарыбыз, олоктот тухары умнулукат түгөн баткызыбыз сапайычбылыз Саргылана Николаевна Петровага барба михал тышарын тердөйт. Калы барыбыз кареннесте, аркылы сыртта. Саргылана Николаевнага башууры кылаан доруубуны, дыо жүргүзгүз эгнесте булууну, дыогу, курууну мангык айбас, эргингек була сырт!

ДЪАРЫСТАНА.

тарбиялыбыг мустанан туоруугун.

2014 с. ылышпыбыгт Сочидагы олимпиаданы көрө үстү туулуу слуххо килербиеттер. Олимпийский паркка өзөг багдай территорияны хабар. "Айсберг" диген олимпийский стадионна фигурный хапкылалын унна шорт-трек күрактаниитерэ ылышпыбыгт. Итинээ бийлиги Илья Авербух туруорбүт мюзиклтын көрдүбүт. Олууса таттыксизирээ эбохток көрон билер аатырбыгт хапкылгытарбыгт Илья Авербух, Роман Костомаров, Алексей Тихонов, Алексей Ягудин, Татьяна Навка уода. ылышылар. Киинитери ите характылынган көрон олус астынныбыгт, олохтуутугар умгузуби түтөн буолла. Салпы кыра вагончиктарга олорон олимпийский факелга тийисммит, музыкалыкый факелы көрдүбүт. Олимпиада символунан таһагар хаптыскага түстүбүт.

Кресла и Полина донд хайнлар бары көрүнтүрө ыктыгылыбыз доргобинетизер сырыттыбыз. Айкынан баран истах, суси икан кытыгылар олимпийский кыдылар туралар. Спортсменлар сеню Роза хуторга олоро салдыкыбызлар. Итинен араас буларлар, кафелар, арелдылар кининер албастар. Роза хуторга кабинага олорон кантаныкан кайа сакмай чыгымаалылар таска сырыттыбыз. Уйроттон Сочи стук

Тэрилтэ түбүгү

“АЙЫЛГЫ” КИИН СЕЗОНУН АРЫЙДА

Улуснут культуураһын киши туһул эиниэ буһабыт „Аһыһыт“ Култура киһиэ 2010 сытан үлүһүр. Бу сыһар тухары үгүс аһаһаһаах араас таһымнаах муһуһаһтар, конференһуһлар, кэһиһиһэр, быһаһаһаһлар, көрүһүһүһэр үрдүк таһымнаах быһаһаһаһ кэһиһиһэр.

„Айылыгы“ сыйыга үлгүн тузсар, сыйылы корүүлэри киллэрэр. Кини дэжэктэригэн аастып сыт сотинныгы айылыттан Гаариги Гаарилоничи Ыппон үлгүлэр. Сыйылыны бүтүп — „Сыт сикх“ халыгы кыллыта.

- Гаврил Гаврилович, „Айышты“ Кулчуура канин тух соругу тугуһан үлөһүһү?

[illegible]

Аастың кудизгэр бийлыгы сезон арылар кизитин дьоммутугар-сэргэбитигэр үөрүүнү, өрө көтөүлүүнү баһысхан талгэбитигэр устак-куостук шолун саадаатын. Олукса кустуунан фаст-шоу арыл-стара югон улаханык кизгэтитигэр. Салты фойсэ минингэс астаах, тупсадайлык кизгэтитинигэр остуолунан корооччулорбинин кизгэстүбүт. "Голос Туймашы" куклуре кыайлылаада Илья Гаврилен

Фортенианого сонноон, ылан дьонно-сэргэзэ соһучу үөрүүнү бэлкэлэтэ. Уруксу сылларга сезон арийыыга эспрада сулустарын ырыаһыттарын кенсорон тэрийэр эбит буоллахпыттына, быйыл уларытыы баһылыһан улуусту талаллаах ырыаһыттары, акыт сезонна айар кистэлэрин тэрийбит Валерий Коржанны, Марианна Романованы – Тайылананы, Оксана Жирнованы, биниги тэрэһини тэрийбитэр эрүү кыттыһы ылар „Алас доросон“ эр дьон ансамбын, Бахсыттан Варя

салаймачтыгын бу сезонна
сигалы коруутек специалист
Сахя Витальевна Хомгодова
салайна.

- Сага сэжигтэ коллективийн үйлдвэрлэлд хэрхэн хамрагдахыг үргэлжлүүлж байна?

Улутууларга кыргыздардын
 - Үрүмү кылуусуна кыргыздардын
 старбытын жумушкан, аштыкты
 салыны айдоо, ошону кытта тээ
 үзүлүш-хамсылар чыгууларын
 Улуттарга уюнуу Үрүм
 ошону кыргыздардын кыргыздардын
 тээ тээ тээ тээ тээ тээ тээ тээ
 тээ аштыкты хамсылар
 тээ тээ тээ тээ тээ тээ тээ тээ

кыттылырын хэвнэйер сыгтван.
Түмсүүэр бэйлэрин
тэрэһиннэригэр „Айылы“ хос,
аппаратура өлөгүнэн,
фонотрамманан көмөтү снгорор.

- А.П.Мухомов галериста
быйыл үлэтин хайдах
былбырай?

- Бийик галерея салып калтырылган АРБиниңиз аяна. Сезон устага элбэк быыстапка турара былашклар. Музей салынып СР Национальнй художественнай музейи улхан быыстапканы

кырдагастар күнүпринөн Хоптобо
нелиизини маастара Екатерина
Ивановна Саргыдаева үлөтөрүн
быыстанып туруктаах. Норуот
маастардарын үлөтөрүн сырдатар
„Кулугурбуг көмүс ыһык“ диген
ааттаах альбом-книга бөлүмүтөр.
СР норуотун маастара РМ Пинияни
70 сабынан кини оюнун, айар
үлөтүн туфунан кинигени
таһаарыпта кыһпа А.Р. Пиниянига
ыһан үлөтүн сырдатар. Аны сайын
үбүлүйдүрдүк сыларын
Чураччыга ыһылар Кымыс

саастах көрөөчүбүт дүүлүтөр
таһарыхкыт. Хас бирүрүн
тэрээнин үрүк таһымта
барытыгар болжолубутун
ууруклут. Улуус иһинээди
тэрээниһигэрэ бэйбөт
төһилээнэбөт хото сыһарын
хыҥыйыта, сүенэҥа таһар кэһи
таһаһа-саба, кулуурата, имиджэ
сүтөөх таһымта бусарыгар
ууруклукта.

- Болло дагталарга „Айһуһа“ хийдэх үгтэйгүй?

- Эрилик Эристин уюна С.А.Новгородов торообутуро 125 сылларынан театральный хабашыпх тэрэинитори былан-ныбыт. Ол курдук, Эрилик Эристин „Маарыккаангыччигар“ романын спектакль уюна Семен Новгородов способ, үлэтин туунаш литературнай композицияны коруудунай театр турорукта. Ону табылган бу ичин уруу джолуктулар аяммыг анал келетер мын джолукта.

“Айыпты” улуустабы клубийн формироваиелар (гүмүүгөр, куруһуоктар) кииптерин быһыгынан эмгэ үткүлүктар. Олутуһун сырдиг эпп.

[illegible]

адагдлахаар. Архива инспирутан биһирэммит „Арх-муна“ бырайыага иккис сылын Чурагчыга кэлэрэ күүтүлэр. Чурагчы улууттан төрүтэххэ элэр худуһуннуулар быыстаталара турдуоҕа. Харпына галерейан фонданыгар хараһан сылар харпыналарга реставрациялар үлэлэр барыахтаахтар. Эрдэ көрүлүүтэ турордуулуох харпыналар дьон көрүүтэр тахсыахтара, „Лай“ норуот студиятын быыстаталара тийгин билсэока ыттылыахтара. Маны таһынан А.П.Мукаловка анааах сүөс ээһийнэр конкурс биллориллэ. Олун элэр худуһуннуулар, сагалыы көрүүтөххэ элэр дьон актылбынай кыттыгыттан күүтбиг.

– „Айылыгы“ киши ийинген
үтүлүп, „Ай“ поруг сүзүгүтө
санта сезинтө үлгүн туохтан
сакалган?

Студияны Валентина Дмитриевна Пивкина салайар. Быйыл 2017 сыла „Ай“ студия эрилинбитэ 50 сыланы үйэ ааралана. Сэт айы ыһыттар Күһүмүгү серенала“ дигэн тартыскаа түтүрүдөн быһастааһара турда. Ол курдук, быйыл профессиональнай фотографтар Анатолий Мваров уонна Андрей Григорьев үлгүрү дьон көрүүтүз аарыллыһылар. Ийэрэ нонна

Ыйыгдар үлө-хамнас туһайылыа.

- Бийрүүлсэн дэвсгэр, тэрийглэри кылта „Айышты“ хайдах үлэгээрэй?

[illegible]

- Түмүксэ аажааччыларга
наан туту эгэрдэххин?

- Короругу курдук үлөпирт-
амсырга усулсубуйа тэриингиз,
пешалистарынан толору
аңчылыгыбыз. Онон сезеги
аваталы саяаган еро көтөүлөт
өүсүгүбүз. Нөһисининини
Айылыт⁴ кини ыңгар берн
өрөһини өрөгүз ақылабын
ылыгыны ыларгар ыңгарыбыз.
Өһисе аман бийиги ааммыг
урдук аһарас.

Оксана ЖИРКОВА
концерт

Бизнесхэ суруйаллар

БЭРТЭЭХЭЙ БАЛЫНЛААХ ЭБИППИТ

90 саастар чарлччыналыылар дэри араас республика, улуус билийнналарытар эмтэнэбүм, сытарым. Ол байэм бийыл күтүн 10 хонукка Мугудайдаагы ырыахаастар билийнналарытар сылац, алыттаран уратылаарын билистин кордүм. Бастаанынш, дытэ-уота тулсагай, ангара стэногарага, ангара амбулаторияга аанаммыл. Кордүөрүтүн билийсанын араас кабинелларын улсай туһанан, ырыахтарын толору аныктылар, чигирир кыскаахтар эбит. Котельнайгара сыл тахсар чоктоок, дытэрин таһыгар турар. Хаар түөрүн кыпта, отубутунан бардылар. Дытэтин күтэ үс төгүл сууялар-соголор. Ол түмүгэр билийна ырыахтарын сылаанынан уугутуур, ыраанынан үөрүтөр. Туалета, суунар, душтаннар хоһо сылаас, сорүүн уутан сайгана тураллар. Палаталара түөрүү куйкалахастар, үйүр таңас дэпэй, ичигэс. Барыта ешпа хоту тулсагай.

Ихэвчлэн, маньж тугсаагй дэвжэ-оуу тэрийбиг үлгиритэр ол тэжэмээн кыһалга үлгиритэрэ харахыг бичрэгшлэр. Кызылбайг бичрээ Тиглэ Янонхона сар-сээрда айлыг 9 часка тэжэмэлэргын сүлдэн бичрэгштар хаагчрын багтааһын, сүрхээрэг, тэжэр ургангын, уосайгаан, дорубууларын уосай туруун бэрбэргэсэн.

ид, уйгуурун байлара олус астык. Алы ол калыитэн туу эмхикээрэл, ол дайлылын байлар. Халан да тэгээн тийгири, хас эмэ кийнн кыта келетэн кулбурүү сыйдыбат. Бары болзомтун барыахаа тунаайар. Ол ийн олхиксоотер сыйа нээтэ – кулүт, саас бильишларынгар нийтэ, 10-нуу хуужаа эмхэнэ, барыларын олхосулгавоо дуулхалар эбит. Улуустан да ону тууланнхынгар баалар эбит. Алын сүлхэк эмхэнчигер эмээ ол тэгэ бары прохуралары режим бильишын тоторон илалон.

Ошон бир бойом сүрөзөк түмүүсүз, бир тыылынган сыңдар калкынын эбит дон сынып алам. Күнтү түртү аһаһулар. Ошо олоктоок ыялар переданалар харылта суук катор булган, ас дүйөйтөн сит-бир дүйөбитер курдук сырыттыбыт. Илери кимиз ким татобинер көрөр, ким кыныз, хальыт азыр, ким утулар. Билин, сезон эмгизингил-лор, бааргаах эбилит. Ол курдук, Челибинскийнасы саахат туоһута, хаама сыңдар энгилеопедия, саха саарына Григорий Константинович Макаров согоһун култуурнай.

маассаай үгнэ тогироо сүлдэр үгэһигнэ конссон-ниссэн, бигэһин-корбугун информашаагаан барыбытын сааһагта дааһына, үөргэ-күтүгтэ дааһына. Курориа курдук кор-нар ортогулар олордубут. Ол быһыһыгар „Хаһан эрэ, хаһан эрэ...“, „Хайһыһар“ дигэн Санаа Тарасов хохсон-хорун ойгон койон-куйон ааһара, Ыһаан да ыһара, этин-хаһын имигэрэ-мус-куйара иһаһинг ботэрээн араас дьаргы ырыһыһарын кытта эйгэстөөкө күнүгэ омуһарын, ойдуур дуогурун сыһыһы-лыы сүлдэр дьарыһара бусатарын оһус дигэн хайһаһым, Ыһыһара да кордум. Барыбыг үөрүүтүгэр этинтэ сыһыһа-хорун куйһа!

10 хонук ийнээр туурагтун чөгчөөлтийг уриааугаа үрдүк
тэрээлнээсээ, түмсүүлээс Мугулай дьонугар-сэргэлтээр
баруа махтал буолуускун!

С.Г. СТАРОСТИН,
Чурагчы номлолони
бохотгоах аюлхообод,
„Гражданский клуб“ бэлэ хаһаай-ла

Виктор Рассадин

Ньургун Александров

Европ Покорона

Герман Устинов

АЛЕКСЕЙ СТЕПНОВ.

(Николай Лугинский)

